

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ПРАЗНИК

Брой 11 • год. ХСVII • 12 юни 2020 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

БАН: ОПИТЪТ НА РУСИЯ ДА ПРИСВОИ КИРИЛ И МЕТОДИЙ Е НЕДОПУСТИМО ИЗОПАЧАВАНЕ НА ИСТОРИЧЕСКАТА ИСТИНА!

Твърдението, че Кирил и Методий са създали църковнославянския език и са разпространили просвета в Русия, е недопустимо изопачаване на историческата истина. Това се посочва в становище на БАН по повод изложбата на РКИЦ.

„По повод изложбата на Руския културно-информационен център в София в навечерието на празника на българската просвета и култура, представяща братята св. св. Кирил и Методий като „реформатори на славянската азбука“, „създатели на църковнославянския език“ и „първи разпространители на грамотността и просветата в Русия“, Българската академия на науките изразява своето недоумение от подмяната на историческите и езиковите факти, които са азбучно известни на цялата непредубедена славистика по света, в това число и на руската“, посочват от БАН.

„Достатъчно е да се спомне името и делото на световноизвестния руски учен акад. Дмитрий Лихачов, който определя България като „люлката на славянската култура“, като страната, дала „на източните славяни висшия слой на езика“.

Световноизвестната руска палеославистка Рая Михайловна Цейтлин, автор на фундаменталния труд „Лексика древнеболгарских рукописей X–XI в.“, последователно в изследванията си признава българския характер на Кирило-Методиевия език. Списъкът на учени, които споделят тази обективна научна истина, може да бъде многократно удължен“, добавят от Академията на науките.

„Напомняме и факта, че през 1985 г. по инициатива на БАН и Академията на науките на СССР в София е про-

ведена академична дискусия с участието на известни български и съветски учени, която завършва с официален протокол, в чието заключение се казва:

1. „Народната основа на езика на Кирило-Методиевските преводи се явява солунският диалект на българския език през IX век.

2. Езикът на преводите в произведенията на Преславската и Охридската школа е

старобългарският литературен език.

3. Езикът на Кирило-Методиевските паметници е изиграл огромна роля в културния живот на другите славянски народи и във формирането на техните литературни езици“, се посочва в позицията

„Опитът да бъде присвоено Кирило-Методиевото дело със странните твърдения, че светите братя са

създали църковнославянския език и са разпространили просвета в Русия, е недопустимо изопачаване на историческата и научната истина, най-малкото поради факта, че църковнославянският е руска редакция на старобългарския език от XVII в., а братята Кирил и Методий никога не са стъпвали където и да било по руските земи. Особено странно звучи и твърдението, че светите братя са „реформатори на славянската азбука“, когато е световноизвестно,

че те са създатели на глаголицата, спасена от българските царе Борис I и Симеон!

На най-светлия български празник изложба на приятелска страна като Русия би трябвало, въздавайки почит към светите братя, да отчете безспорния български принос за световната културна история и ролята на старобългарския език като трети свещен език на Европа“, заявяват от БАН.

„МЕДЕНИТЕ ПИТКИ“ НА МОЯТА ДУШЕВНОСТ

ПРОФ. ГЕОРГИ ЯНКОВ

В досега с природните красоти, историческите забележителности и хората на село Ефрем набрах в детските си години „медените питки“ на душата, както е казал някъде Патриарх Евтимий. Къщата ни беше на най-високото място в селото и от нея се откриваше чудесна гледка към красивата долина на река Арда, в която се бяха гугушили селата Ефрем, Малко Брягово, Бориславци, Малки Воден, Кочаш и Черешак. Колко пъти като дете съм съзерцавал тази гледка! Извивките на река Арда, пролома, който правеше, и зад нея в далечината ридовете на Източните Родопи. Рид след рид,

бърчинка след бърчинка сякаш „раздиплили се“ (по сполучливия израз на писателя Емилиян Станев). Тази широта и перспективата на хоризонта сигурно са се отразили по някакъв начин на душевността ми.

Ранна пролет, когато цъфтяха бадемите, гледката беше още по-красива. Баща ми Недю Янков Петков (Златин) беше насадил градина с бадеми. За съжаление той почина рано (аз съм бил на една година и пет месеца) и не можа да види градината, когато дърветата започнаха да дават плодове. Обикновено в края на февруари и началото на март бадемите цъфтяха – цветовете се оформяха като бели, бледорозови, червени китки. И досега не мога да си представя по-красива природна гледка от цъфнала бадемова градина през ранна пролет.

Продължава на 3-а стр.

ВАРТОЛОМЕЙ СРЕЩУ БЪЛГАРСКИЯ ВЕЛИКДЕН

Храмовият празник на българската църква „Св. Св. Константин и Елена“ в Одрин и борбата на Истанбулския патриарх с паметника на Екзарх Антим I

Продължението четете на стр. 5 и 6.

ТРАКИЙЦИ ПОЧЕТОХА ПАМЕТТА НА БОТЕВ И НА ЗАГИНАЛИТЕ ЗА СВОБОДАТА НА БЪЛГАРИЯ

Втори юни – ден на Ботев и на загиналите за свободата и независимостта на България. На този ден тракийци, обединени в Съюз на тракийските дружества в България, сведоха глави в знак на почит и положиха цветя пред паметниците на поета-революционер в цялата страна. Пред паметниците на Незнаимия войн, и на паметниците на Ботев, Раковски, Левски, Гоце Делчев и Капитан Петко войвода в Борисовата градина в София, венци и цветя положиха представители на Съюза на тракийските дружества в България и на Тракийския научен институт, водени от председателя на Съюза Красимир Премянов.

ЦВЕТА ПРЕД ПАМЕТНИЦИТЕ НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА В КИЕВ И РИМ

В деня на Ботев и на загиналите за свободата и независимостта на България представители на българските посолства в Рим и Киев, по договорка с ръководството на СТДБ, почетоха делото на Капитан Петко войвода с цветя пред паметниците му във Вечния град и в Украйна. В минута мълчание и цветя пред паметниците в Киев и Рим, бе събрана огромната признателност на българските дипломати и тракийци към Капитан Петко войвода, който посвещава целия си живот на

■ Киев

възвишения идеал за свобода и независимост на България и на Балканите.

Цветя пред паметника на Капитан Петко войвода в центъра на Киев от посланик Костадин Коджабашев и дипломати от посолството на Република

България.

Цветя пред паметника на Капитан Петко войвода в Рим от посланик Тодор Стоянов и дипломати от посолството на Република България в Рим.

■ Рим

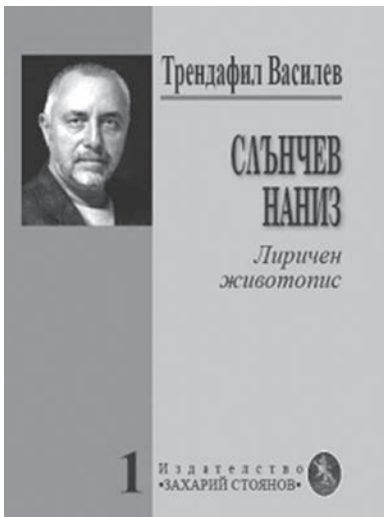
ТРЕНДАФИЛ ВАСИЛЕВ – УДОСТОЕН СЪС „ЗЛАТЕН ВЕК“

Поетът тракиец Трендафил Василев е удостоен с най-високата награда на Министерството на културата „Златен век“. Тази година той навърши 80 години, което бе вече отбелязано във вестник „Тракия“. Юбиларят бе удостоен и с награда за Съюза на българските писатели за цялостния му принос в българската литература.

Трендафил Василев Георгиев е роден на 1.03.1940 г. в село Момино, Хасковско. Баща му Васил Трендафилов е от Беломорска Тракия, остава кръгъл сирак и едва 12-годишен се преселва в Хасковския край, аргатува. Майка му Ванка Талева е родена в Криво поле, съседно село на Момино, загубва баща си през войната в 1916 г., когато е била на една година. Събират дом в Момино, малко селце, разположено в юго-западния скат на Хухла – рид в Източните Родопи. Трендафил учи първи и втори клас в родното си село, прогимназия – в село

Криво поле. Завършва гимназия в Димитровград и през 1958 г. постъпва във Военното артилерийско училище – гр. Шумен. Като млад офицер от българската армия служи в гарнизоните Кърджали и Асеновград. През 1969 г. е приет във Военната академия „Г. С. Раковски“. След завършването ѝ постъп-

ва на работа в списание „Армейска младеж“ – издание за воините от армията. В списанието работи близо 15 години – от редактор до заместник-главен редактор, от капитан до полковник. През 1987 г. е назначен за главен редактор на Военно издателство, две години след това става негов началник. По-късно ръководи издателска къща „Иван Вазов“ и издателство „Български писател“. В края на 2000 г. създава издателство „Българска книжница“, на което е управител. За 10-годишното си съществуване издателството се утвърди в българското книгоиздаване, даде живот на близо 250 заглавия, някои от които с национално значение за българската литература и култура. Трендафил Василев

Белоногата“, „Александър Паскалев“, „Георги Джагаров“ и др. Отличен е със „Златното перо“ на СБЖ. Член е на Съюза на българските писатели и на Съюза на българските журналисти.

Юбилейната си годишна на писателят Трендафил Василев посрещна с три тома, издадени от издателство „Захарий Стоянов“. Ето и част от думите на поета Иван Есенски за творчеството на юбиларя:

„Всяка шепа пръст от тази земя е родина – тя е храмът на душите ни, тя е нашата светая светих. Всичко, което Трендафил Василев е сътворил в своите будувания над листа, е едно всеотдайно посвещение – синовна любов и прекло-

нение пред тази шепа вечност, на която принадлежим – сега и завинаги. Неговото Слово е пределно изчистено от показни модерности и заигравания с форми и конюнктири – в него ще чуете и родопските гайди, и тракийските кавали, и тихия звън на отлитащите есенни ята, и смеха, и сълзата... Нека не изброявам, защото неизбежно в такива случаи се стига до определеното „равносметка“. Разбира се, че тези три тома, в които поетът е събрал безсъниците си, са и равносметка. Честна, достойна, с онзи познат лек привкус на неудовлетвореност, който отличава търсещата личност. Това е животът на един лиричен, но и непримирим дух – и ако съберем всичко създадено през тия творчески десетилетия, ще се получи отново онази вълшебна цялост, онова единство на въздух, крило и устрем, каквото винаги е била и ще бъде безсмъртната българска поезия. И е чудесно, че преди още да разгърнем тия страници, знаем, че ще ни отведат в заветното Момино.“

ТУРЦИЯ СЪЗДАДЕ ВОЕННА ЗОНА КРАЙ ГРАНИЦАТА С БЪЛГАРИЯ

Район с площ 20 квадратни километра в Тракийския регион на Турция край границата с България е обявен за забранена военна зона от 2-ра степен, предаде БТА.

В съобщението, което е публикувано в турския Държавен вестник, се посочва, че военната зона е разположена край черноморското крайбрежие на областта Къркларели. Намира се на около 5 км от границата с България.

По-голямата част от военната зона е сухопътна, само малка част е морска. Започва на север от Лиманкьой и се простира до село Бейендик, последното турско село преди границата с България, се посочва още в съобщението на Държавен вестник.

ПОДРЕДИХА „ИСТОРИЯ В АФИШИ“ В ХАСКОВСКАТА БИБЛИОТЕКА

Във фоайето на Регионалната библиотека „Христо Смирненски“ в Хасково е подредена изложбата „История в афиши“, за чието онлайн представяне по време на извънредното положение съобщи Haskovo.info. 15 тематични пана, са побрали афиши за театрални постановки, концерти, изяви на художествената самодейност, спорта. Те са част от богатата колекция на библиотеката – свидетелство за атмосферата на обществения и културен живот в Хасково и региона. По-възрастните посетители сигурно ще си припомнят културни събития, на които са присъствали.

73 БЕЛОГЛАВИ ЛЕШОЯДЧЕТА СЕ ИЗЛЮПИХА В ИЗТОЧНИТЕ РОДОПИ

Тази пролет в българската част на Източните Родопи се излюпиха общо 73 белоглави лешоядчета. Това установи екип на Българско дружество за защита на птиците (БДЗП) по време на мониторинга на гнездовите колонии на вида в Източните Родопи с цел отчитане на гнездовия успех. Общият брой на излюпените малки тази година ще се изясни при проверката на всички гнезда през следващите седмици. През изминалата година експерти и доброволци на дружеството преброиха 77 малки, като от тях успешно са излетели 73 белоглави лешоядчета.

Едва няколко години по-рано, през 2016 г. са излюпени 51 малки, а са излетели 50. „Последните четири години се покачва по-сериозно броя на излюпени-те и успешно отгледани малки. Наблюдава се едно добро повишаване на двата показателя, което е отговор и на повишаващата

се численост на популацията“, споделя Добромир Добрев от БДЗП.

Сред птиците има и двойки, които са загнездили повторно. Това се случва, когато двойка загуби мътилото си и снесе отново в същото или друго гнездо, обясняват от дружеството.

Малките лешоядчета се излюпват в края на март и началото на април. Бли-

зо четири месеца родителите оказват непрестанни грижи за новото поколение. Толкова време е необходимо, докато потомството порасне достатъчно, за да започне първите летателни опити. В средата на лятото малките лешоядчета вече съвсем не са толкова малки. Въпреки че са едва на няколко месеца, те са напълно развити и тежат колкото

възрастните им родители – около 7 кг, а понякога и повече.

Лешоядите са постоянен и скитащ вид. Младите птици скитат до около петата година, когато достигат зрялост. През това време могат да извършат придвижвания на големи разстояния от местата на излюпване. Това са критични моменти от живота на птиците, когато близо 70% от тези лешояди умират в тази ранна фаза на живота си.

„МЕДЕНИТЕ ПИТКИ“ ...

Продължава от 1-а стр.

Що бадеми съм изял като малък. А както е известно, бадемите са добра храна за мозъка. Имайки предвид това свойство на бадемите, понякога се шегувах с колегите, че бадемите са изиграли голяма роля в насоката на моето интелектуално развитие.

Питаха ме: как така от едно „забутано“ село, от едно семейство са излезли двама братя професори – брат ми Митрю Недев Янков (доктор на философските науки) и моя милост? Като мислих, мислих по този въпрос, стигнах до извода, с известна доза самоирония, че това трябва да е от бадемите. Разказах тази история на един курс мои студенти – магистри. Гледам ги преди изпита накупили си кесийка бадеми. Ядат! Казах им, че са закъснели много, трябвало е навремето да ядат, но все пак да опитат.

В детските си години имах възможността да опозная добре землището на селото, различните местности. Нямаше връх, рътлина, дол, поляна, река, където да не ми беше стъпвал кракът. От 7–8 годишно възраст станах „воловарче“. И често пъти книгите за училище ги носех със себе си, особено тези по история и география. Големият български писател Николай Хайтов пише в „През сито и решето“, че на открито се запомня по-добре. Тогава това не го съзнавах, но отличните оценки по история и география в училище бяха факт. До създаването на кооператива през 1956 г. „стадото“ се състоеше от: две крави – Червенка и Сивушка, и един млад вол – Чапара. След 1956 г. пасях главно Червенка и нейните теленца. Ех тази Червенка, колко пъти ми е изядала хляба за обяд! Имаше невероятен „усет“ да намира торбата ми за хляб. И не само моята. И тя като мен беше останала сирак на няколко месеца – майка ѝ беше пропаднала в пропасть и я отгледахме с хляб.

Вярна дружина в продължение на седем години ми беше едно уникално куче на име Гермън. Не Герман, а Гермън, с ударение на последната сричка. Моля, редакторката да не ме поправа! Името на кучето беше дал кехаята (глашатая) на селото – Тодор Гурбинков. Както вече споменах, нашата къща беше на най-високото място в селото и в непосредствена близост до нея той правеше съобщенията (по-скоро викаше) за събрания и други общоселски прояви. Веднъж Гермън, който беше щененце (на няколко месеца) и все още нямаше това име, се хвърли в краката на селския глашатай и той с усилие, отбранявайки се, произнесе думите: „Това куче е лошо като германец!“

Бяха изминали няколко години от Втората световна война и славата на германците наъ беше от най-добрите. **Кучето Гермън наистина имаше „германски характер“.** Къщата ни беше в края на селото, близо до гората, и Гермън не допускаше никой до нея без съпровождане от член на нашето семейство. Няколко земляци пострадаха от него. Преследваше и змии – пепелянки, усойници, смокове. Атакуваше ги светкавично през средата и след това ги правеше на малки парченца по на 8–10 сантиметра.

„Гермън“ беше от овчарска порода, със сива козина. Изключително бързо и умно куче. За разлика от градските кучета, за които Илия Бешков се произнася твърде неласкаво („оглупели, мързеливи и охранени, те изглеждат изпълнени със слама“).

Суровият по характер Гермън същевременно беше по отношение на нашето семейство верен и голям приятел. През лятото, обикновено след обяд, когато кравите запладнях, лягах под някое дърво да подремна. Бях спокоен, защото Гермън заставаше или лягаше в непосредствена близост и не допускаше до мен нито човек, нито животно. И нито веднъж не ме подведе. За разлика от някои мои колеги, за които съм направил твърде много, но се оказаха неблагодарници. А неблагодарността, както казва проф. Александър Балабанов, е „смиртен грях, тя не може с нищо да се изкупи!“

От детските години са останали обичта ми към природата и склонността ми към идилия. В това отношение определена роля изигра досегът ми с Ефремската гора (северно от селото). Ефремската гора (в годините на прехода е подложена на безмилостна сеч) беше особено красива през пролетта, когато, ако използвам прекрасната метафора на Любен Каравелов, „миришеше на младост“.

От нея долитаха кукането на кукувици, песента на славеи, авлиговите изсвирвания, гукането на гургулици и песента на птици, които не познавах. Имаше изобилие от яребици, особено в местностите „Голямата поляна“ и „Наредените камени“. В небето кръжаха орли, които наричахме „догани“. Вечер от гората долитаха страховитите и тайнствени звуци на кукумявки и тревожните стонове на чухали – „Чух!“ „Чух!“... За тази нощна птица „Чухал“, майка ми разказваше една загадъчна легенда. В наше време националните легенди, приказки, обичаи, традиции, които са част от българската идентичност, са пренебрегвани и подлагане на забравя. А както предупреждава Патрис

дьо ла Тур дю Пен: „*Всички народи, които са забравили своите легенди, ще бъдат осъдени да умрат от студ...*“

В гората, по поляните и шубрачките цъфтяха кокичета, минзухари, теменуги, синчец, иглички... През пролетта и лятото зрееха диви ягоди, дренки, лешници, грозде от диви лози (гориди), къпини. Често се срещаха костенурки (които ние децата наричахме „желви“), а понякога и зайци, таралежи, сърни, лисици. Преди настъпването на иглолистните видове Ефремската гора беше предимно широколистна. Най-разпространени бяха дъбът и букът, но се срещаха липа, леска, дрян (особено в местността „Горните чеири“), габар, клен, мажарявка, хвойна, тетра (смадлика), галагонка, оксен и др.

Любими местности (или, както сега е модерно да се казва, „дестинации“) ми бяха „Долните чеири“ и „Горните чеири“. По чения път за Долните чеири с моите приятелчета – Тодор и Божин Стоянови, Мингата (Митрю) Тодоранов и др., сме правили надбягвания с магарета, а понякога и сме падали от тях (падането от магаре е по-болезнено от падането от кон). Обичахме да се катерим по дърветата. Понякога късах дрехите си, с което създавах грижи на майка ми.

Съвременните деца не са помирисвали диви цветя – минзухар, теменуга, синчец, иглика..., не са яздили магаре и не са падали от него. Познанията им за природата идват главно от изкуствените представи от телевизията и интернет.

В двете рекички – „Каратинковската“ и „Бряговската“ („Кавакдере“), имаше дребна риба – мряна, кефал, змиорка. През лятото в продължение на часове ходехме по реката и ловяхме риба с ръце. Случваше се прясната риба, очистена и леко осолена, да я препечем на каменна плоча („лепенида“) на огъня. И досега не съм ял по-вкусна риба от ефремската.

Голяма роля в насоката на моето душевно развитие изигра семейството ми. Баща си не помня. Вече споменах, че той е починал от пневмония, когато съм бил на една година и пет месеца. Но неговото влияние се чувстваше. Имал е изключително уравновесен характер. По думите на майка ми за повече от 20 години съвместен живот трудно си спомня случай да е повишил тон. Бил е човек подреден, с мяра. Добър земеделец и майстор – дърводелец (изработвал е рала, части за волски коли и каруци, домакински уреди от дърво...).

Баща ми е бил голям песнопеец на български народни песни. Старите ефремци са запомнили баща ми и Гайдаджията (бай Димитър Желязков), застанали един до друг на хорището или в известния „Син дюкян“ с чудесните си свирни и песни. Не е минавал традиционен народен празник без двамата.

За певческия талант на баща ми свидетелства следният случай. Една вечер Иван Стамов Добрев се връщал от

съседното село Бориславци и когато минал местността Кладенчето и наближил селото, чул баща ми да пее. Същата вечер нашето семейство и семейството на леля Руса и чичо (срику) Грозю и чичо Митрю, както и съседите (Тодорановци, Реповци и др.) се били събрали на една седянка (меджия) да белят царевица на поляната пред нашата къща (запомнил съм тази поляна, на нея имаше един стар орех, който беше твърде наклонен и малките козлета се качваха на 2–3 метра по дънера му). Баща ми пеел на седянката хубавите си български народни песни. Те така разчувствали идващия към селото Иван Стамов, че вместо да си отиде вкъщи, отишъл на седянката при песните на баща ми.

По спомените на майка ми баща ми е знаел стотина песни и когато захванел да пее, какъвто и да е човек, мъж или жена, се спирал да го послуша. Любими негови песни са били: „Злато льо, бяла българко“; „Маро льо, Маро хубаво“; „Драгано, робиньо“; „Скара ли са се скарали Стуйн и Гарил чорбаджии“; „Години се разбъркали, царове се въздигнали“; „Текнали са две кървави реки“; „Петко льо, капитане“; „Добро льо, Тракийко льо“; „Любе ле, Бойке“; „Баш калугерка да стана“; „Слънцето бърза да зайде“; „Исоко льо, планина“; „Сестра брата калесала“ и др.

Това, което майка ми Чана Митрева Недева (Янкова) направи през своя дълъг живот, е равносилно на подвиг. Родена е в село Сачан-

ли, Гюмюрджинско (Беломорска Тракия) през 1909 г. През 1913 г., на четиригодишна възраст, изминава в продължение на седем денонощия „кървавият път“ от Дедеагач (на Бяло море) до Маджарово (на река Арда) заедно с хилядите преследвани от башибозук и турски войници. По време на бягството едва не загива. Докато дядо ми Митрю Стоянов участвал в охраната на колоната от бежанци, баба ми Елена Стаматева бягала с трите си деца – Георги на 7 години, Чана на 4 години и Делчо на 1 година. Хората от колоната ѝ казвали: „Георги може да бяга, Делчо става за носене, а Чана нито става за носене, нито може да бяга. Изоста-ви я, за да не задържа колоната.“ Представям си какъв ужас е настъпил в детската душа, когато чува тези думи. И сега, когато пиша тези редове, „косата ми настръхва“.

След завръщането в Беломорска Тракия през 1915 г. почива майка ѝ Елена Стаматева и малкото ѝ братче Делчо (вероятно не са могли да понесат стреса от ужасите по време на бягството).

През 1922 г. я сполетява ново нещастие – баща ѝ Митрю Стоянов е арестуван от гръцките окупационни власти, изтезаван и хвърлен в страшния зандан Едди Кулле (Солун), където умира от раните си (според друга версия – бил е отровен). Къде е гробът на дядо ми Митрю, не знам. Заради защитата на българщината, на свободата на българите от Беломорска Тракия лежал по гръцки и турски затвори и накрая жертвал живота си за националната кауза. Пишейки тези редове, в мен напират думите, написани от писателя Дончо Цончев в разказа „Дроплю“: „Не си заслужаваме дядовците.“

Но да продължа разказа за живота на майка ми. През 1923 г. заедно със семейството на мащехата си Руса Митрева се преселва в България – в село Голям Манастир, Елховско. По-късно през 1925 или 1926 г. се преселват в село Ефрем, където се омъжва за баща ми – Недю Янков. Най-после настъпва сравнително щастлив период в живота ѝ. На задржното семейство се раждат пет деца – Недялка, Митрю, Грозю, Елена и Георги. Но през март 1948 г. семейството е сполетяно от ново нещастие – почива от пневмония баща ми Недю Янков. Майка ми остава вдовица с пет сираци, от които най-голямата Недялка е на 15 години и 4 месеца, а най-малкият, моя милост – на 1 година и 5 месеца. Години по-късно баба Дамянка, една благородна жена, когато ме срещнеше, вече пораснал, споделяше: „Още пред очите ми е погребението на баща

ми – как майка ти се разправя с погребението, а ти вървиш след нея, хванат за полите ѝ, и плачеш.“

Годините в края на 40-те и началото на 50-те на XX век са трудни и усиленни (за определен период действа купонна система). При тези условия сама вдовица да отгледа и изучи пет деца, е наистина подвиг. За това са необходими много физически, морални и умствени сили, голяма воля и характер – качества, които майка ми притежаваше. В по-късните години тя споменава-ше за този период: „От грижи и мисли пътищата обърквах.“ Но в същото време често повтаряше пред нас, децата, оптимистичната мисъл на българите от Сачанли: „Червата да ти се влачат, казвай, че поя-ът ти се е разпасал.“

Майка ми нямаше равна на себе си е в „мъжката“, и в „женската“ работа, както казваха на село. До дълбока старост тя продължаваше да работи в градината.

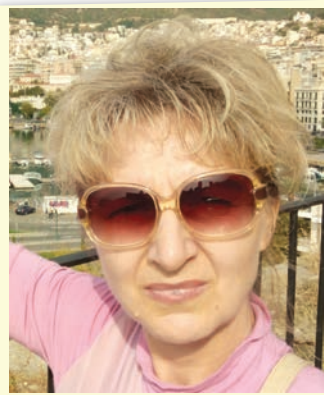
Майка ми живя до 95 години. На стари години се гордееше с успехите на децата си. Понякога се случваше да спори с бабите пред блока в Хасково и независимо от предмета на спора – дали става дума за история, политика, земеделие или нещо друго, последният ѝ аргумент беше: „Вие ли ще ми казвате? Аз имам двама сина професори.“ За нея това беше железен аргумент. На моята забележка тя спокойно отговаряше: „Да не лъжа!“

Какво още да добавя за майка си? Освен да повторя думите на вицепрезидента Ангел Марин за неговата майка: „Всички добри думи на света да напиша за мама, пак няма да стигнат.“

В края ще спомена няколко думи за моите земляци – ефремци. По време на детските и юношеските ми години за тях беше характерно онова, което се изразяваше с думата „човещина“. Сега през последните три десетилетия навлязоха в речника ни купешки думи като „толерантност“, „коректност“, „политическа коректност“... Но като че ли човещината се позагуби.

През 1960 г. завърших основното си образование в родното си село и бях приет в гимназията „Васил Дечов“ в Чепеларе. Причината да избера Чепеларе беше, че към гимназията имаше пансион („Дом за юноши“) на пълна държавна издръжка – храна, облекло, учебници, книги... „Домът за юноши“ беше своего рода елитно учебно заведение – в него се приемаха момчета, които са сираци, от цяла България, завършили седми клас с много добър и отличен успех. На повечето от учениците един от родителите беше починал. С това започна един много плодотворен четиригодишен период в моя живот, който определих в една моя книга като „Чепеларската школа“.

ПАМЕТ ЗА ПАНДЪРОВИЯ РОД

ВЕЛИЧКА ВЪЛЧЕВА ГЕОРГИЕВА
Родена в гр. Маджарово през 1965 година, където живее до седемгодишна възраст. Завършила средно образование в СОУ „Васил Левски“ в Хасково. През 1989 година завършила Технически университет в Варна, специалност „Изчислителна техника“. Работила като учителка в Икономически техникум в Хасково.

Скоро, през лятото на 2019 година започнах издирването на Пандъровия род, от Доганхисар. Водеха ме думите, които бях запомнила като дете, от дядо ми – Андрея Вълчев Пандъров. Цитирам го: „Моят пращад е вуйчо на Капитан Петко войвода“.

В детските ми спомени е останало много от разказите на дядо за родното му село Доганхисар. С каква любов и тъга говореше за живота там! Как ни водеше за гъби-огромни сърнели, дренки.., по хълмовете на Чаталка. Показваше ни посоката на родното му село, останало в Гърция. Взираше се в далечината, като се мъчеше да скрие сълзите си, които напиреха в сините му очи, въпреки коравия балкански характер.

Държа да подчертая, че аз се водех единствено по неговите думи. Те ме отведоха по едно изключително емоционално пътуване през времето. Вълненията ми бяха радостни, от това, че съм открила нещо непознато за мен, и тъжни от съдържанието на откритото. Откривах снимки, имена, истини за дедите

ми, живели преди аз да се родя.

Намерих хора, мъченици и герои, всеки от тях изстрадал свободата си да живее свободен, да продължи въпреки болката и страданията, за да ни има нас днес! Съдбите на предците ми, техния героизъм, борбата им за ежедневно оцеляване, ме накара да пиша, за да се съхрани спомена за родовете, да не се отмие от времето!

При „доброволното“ си напускане на родния Доганхисар, семейство Стана и Вълчо Пандърови е бягало с братята на Стана Андreeва Пандърова (Делигеоргиева). Дядо ми – Андрея Вълчев Пандъров е бил 6–7 годишен. След кратък престой в квартал Акбунар в Хасково, по предложение на един от братята на Стана (Георги Андреев Делигеоргиев) се установяват в Маджарово, тогава Ятаджик. Там през 1927 г. се ражда по-малкият брат на дядо ми – Георги. След две години, през 1929 година се ражда сестра им Тодора.

Първоначално в с. Маджарово, (когато е било още с. Ятаджик) се заселват семей-

ства бежанци основно от Доганхисар и Тахтаджик, малко от Пишмян. Селото е било турско и бежанците се настаняват в къщи, освободени от избягали турски семейства. Обсъждайки съдбите си на бежанци, връзки-

те си с родовете от Беломорска Тракия, селяните на дядо ми – Андрея Вълчев Пандъров знаеха, че нашата фамилия има родова връзка с Капитан Петковойвода.

Първоначално се запознах с трилогиите* на Кирил Бакърджиев. В книгата „Родното село на Капитан Петко войвода Доганхисар-градец“, на стр. 249 видях снимката на Стоян Георгиев Калоянов. В момента, в който погледнах снимката, ме порази изключителната прилика на непознатия за мен Стоян Георгиев Калоянов с моя дядо – Андрея Вълчев Пандъров. Сякаш, дядо ми ме гледаше от там!

По-късно, от архива в Хасково, намерих книгата на Руска Параскова-Делчева и Стоян Георгиев Пандъров. Издирването на големия Калоянов род, беше направил той, а тя, като дългогодишен служител в библиотеката, беше записала и съхранила тази безценна информация за поколенията.

Книгата се казва „Истории на българите прокудени от Беломорска Тракия“. Отделно на голям картон е нарисувано родословното дърво на Калояновия род. Дълго преглеждах и подреждах фактите, поместени там. Първото близко нещо беше клонка Пандъров, от Георги Манолов Пандъров, женен за Стана Стоянова Калоянова.

На стр. 55 от книгата прочетох думите на Янко Атанасов Калоянов, цитирам: „Прадядо ми Петко Калоянов, баща на дядо ми Калоян Петков, който е вуйчо на легендарния капитан Петко войвода...“ Тези думи потвърдиха, че съм на правилното място. От родословното дърво много добре се виждат децата на Петко Стоянов Калоянов (фиг.1).

От смъртния акт на пращад ми Вълчо Костов Пандъров, намерих името на неговата майка – Мария. Мария Петкова Калоянова се омъжва за Коста Пандъров. Те се явяват връзка между жена (Мария) от Калояновия род и мъж (Коста) от Пандъровия род. Същата такава връзка, между двата рода има при (Стана) от Калояновия род и (Георги) от Пандъровия род, но малко по-късно във времето.

Клонът на Мария в родословното дърво (фиг. 1) стоеше празен, тъй като когато е правено, издирването (около 1980 г.) тя отдавна не е била жива (убита от турците през 1913 г.). Синът ѝ – Вълчо Костов Пандъров също е бил починал (05.01.1963 г.). Не са намерили наследниците ѝ при издирването и правенето на родословното дърво. По този начин аз се върнах назад и намерих пращадото (Петко Калоянов) на дядо ми – Андрея Вълчев Пандъров. Известният Петко Калоянов е вуйчо на Капитан Петко войвода, на когото е кръстен. Родството идва НЕ от майката Груда, а от баба му Добра (майка на баща му Кара Кирко).

Така, без да знаем предварително съществуващите исторически сведения, ние от Пандъровия род се явяваме още едно фактическо родословно доказателство, че Петко Калоянов е вуйчо на Капитан Петко войвода.

ВЛАДИКАТА СИМЕОН ВАРНЕНСКИ БИЛ РОДА С КАРАДЖАТА

Бъдещият митрополит Симеон Варненски и Преславски със светско име Одисей Николов Попов е роден в Бургас през 1840 г. Произхожда от стар български род от село Факия. по мъжка линия се родее с фамилията на Стефан Караджа, а по женска – с българо-албански род от Арбанаси, Великотърновско. Началното си образование Одисей получава в гръцкото училище в града, тъй като българско не съществува. През 1856 г. той постъпва в патриаршеското богословско училище на остров Халки. Тук под влияние на съучениците му у него се пробужда българското му самосъзнание. След завършване на богословското си образование през 1863 г. приема името Симеон в Хилендарския манастир, където се замонашва.

През 1870 г. той приема духовен сан и става протосингел на Видинския митрополит Антим. След избирането на Антим за български

екзарх той отива с него в Цариград, където става екзархийски протосингел. На 21 август 1872 г. е избран и ръкоположен за митрополит на Варненска и Преславска епархия. Митрополит Симеон възглавява своята катедра в продължение на 65 години (1872–1937) – случай без прецедент в целия православен свят. Той не само строи катедралата във Варна (1880–1919) и множество храмове в своята епархия, но е инициатор за издаването на „църковен вестник“ (от 1900 г.) и за синодалния превод на Библията (1925 г.), стои и в основата на развитието на духовното образование в България. Допринася много за духовното развитие на народа и утвърждаването на православната вяра. Постоянен член на Светия Синод (1874–1913) и негов председател (1888, 1902–1905). Участва в уреждане на църковната организация в Княжество България и реформирането на Екзархий-

ския устав.

Подпредседател на Учредителното народно събрание през 1879 г., като е част от групата на 12 консерватори, които отказват да подпишат Търновската конституция. Народен представител е в няколко парламента. Превежда от гръцки език редица извори за българската история като посланията на св.Климент Римски, пос-

ланието на Цариградския патриарх св. Фотийдо българския княз Борис (1917), писмата на блаж. Теофилакт Охридски, архиепископ български (1938) и др. От 1881 г. е дописен член, от 1884 г. редовен член на Българското книжовно дружество, а от 1929 г. почетен член на БАН. Умира на 23 октомври 1937 г. във Варна, където е и погребан.

ВАРТОЛОМЕЙ СРЕЩУ БЪЛГАРСКИЯ ВЕЛИКДЕН

Храмовият празник на българската църква „Св. Св. Константин и Елена“ в Одрин и борбата на Истанбулския патриарх с паметника на Екзарх Антим I

Д-Р ВАНЯ АНГЕЛОВА ИВАНОВА

(Продължение от предишния брой)

Съвсем логично след края на Руско-турската освободителна война от 1877–1878 г. той е избран за председател на свиканото Учредително събрание.

Едва след края на Втората световна война са създадени условия за вдигането на схизмата, поставила Българската църква в неестествено междуцърковно положение и довела до изостряне на българо-гръцката църковна разпра. На 19 февруари 1945 г. се подписва протокол между делегациите на Вселенската патриаршия и БПЦ за вдигане на схизмата над Българската екзархия. На 22 февруари с.г., след заседание на Св. Синод на Патриаршията се обявява вдигането на схизмата с прочитане на изготвения за целта специален „томос“ от страна на Вселенския патриарх Вениамин.

На практика през февруари 1945 г. диоцезът на Българската православна църква е свит само в държавните граници, но тя получава признание на пълната си независимост (автокефалия) и заема своето място сред поместните православни автокефални църкви.

На 10 май 1953 г. Църковно-народен събор възстановява патриаршеското достойнство на Българската православна църква и избира за патриарх Пловдивският митрополит Кирил (1953–1971). 1953 година бележи поредната криза в двустранните отношения между Българската църква и Цариградската патриаршия, която прекъсва контактите с БПЦ. Кризата продължава до 1961 г., когато се наблюдава затопляне на българо-гръцките отношения. Благодарение на посредничеството на Руската и Антиохийската патриаршии, на 27 юли 1961 г. Цариградската патриаршия официално признава възобновената Българска патриаршия и установява канонични отношения с нея.

Съгласно църковния канон всички патриарси са самостоятелни, независими един от друг и с равни права между себе си в патриаршеското служение. В този смисъл те не могат да имат „духовен лидер“.

Въпреки канона Цари-

градска патриаршия демонстрира превъзходство и претендира, че тя е тази, която решава проблемите на православния свят. Тази линия на Фенерската патриаршия е особено силно изразена по времето на патриарх Атинагор (1948–1972), който си позволява да прави изявления от името на целия православен свят. През годините самопровъзгласяването на Цариградската патриаршия като съвременен „център на Православието“ се засилва и достига своя апогей след 1991 г., когато за Цариградски патриарх е избран Вартоломей.

Ползвайки титлата „вселенски патриарх“ Вартоломей е решил, че има изключителни права за решаването на проблемите на православния свят. Юристи и богослови смятат, че това противоречи на църковния канон и се базира на имперското самочувствие на някогашен Константинопол. Вартоломей I е 270-тият Вселенски патриарх на Константинопол и е пръв сред равни (*primus inter pares*) между предстоятелите на православните църкви по света. Това определение е формулирано от вселенските църковни събори в раннохристиянската епоха, а Константинополският патриарх е определен „като пръв по чест и достойнство, но не и по власт“.

През 2007 г. Върховният касационен съд на Турция „отнема правото на православния Константинополски патриарх Вартоломей да ползва титлата Вселенски“, с аргумента, че това нарушава турската конституция и заложената в нея принцип за равнопоставеност на малцинствата и религиите. Въпреки това, при всеки удобен случай Цариградският патриарх Вартоломей демонстрира върховна власт.

Така например първата официална визита на Вартоломей в България през ноември 2015 г., е предшествана от условия, които той се опитва да диктува на БПЦ. Едно от исканията му е за незабавно премахване от двора на храма „Св. св. Константин и Елена“ в Одрин паметника на Екзарх Антим I, поставено като условие за запазването на добрите отно-

шения между двете църкви. Светият синод на БПЦ дипломатично отклонява претенциите като заявява, че той не е поставен от Българската църква и въпросът е от компетенциите на обществената организация Съюз на тракийските дружества в България, която е поставила паметника.

през последните години спор за мястото на паметника на Екзарх Антим Първи, родом от Източна Тракия (Лозенград,) който понастоящем се намира в двора на възстановената църква „Св. св. Константин и Елена“ в Одрин.

Паметникът бе изграден и поставен там по идея и със

Вартоломей не е Вселенски патриарх

Уместно е да се знае, че на 28-ми септември 2015 г. Вартоломей приживе се сдобива със свой паметник, издигнат пред сградата на Богословската школа „Св. Троица“ на о. Халки в Мраморно море. Факт, който не се нуждае от коментар.

По време на визитата на Вартоломей в България, на 9 ноември 2015 г. Съюзът на тракийските дружества му връчва писмо във връзка със спора относно паметника на Антим I. В изключително добронамереното писмо, подписано от председателя на СТДБ Красимир Премянов, се заявява следното:

„Главните цели на дейността на СТДБ са свързани с популяризирането на тракийското културно и историческо наследство, защитата на човешките и имуществените права на тракийците и техните потомци, съхраняване на родовата памет на бежанците, поддържането на добросъседски отношения с балканските и славянските народи, защита на християнската вяра и православното единство.“

Днес, за стотиците хиляди наследници на прогонените от Източна Тракия българи, посещението на възстановените през последните години български църкви в Одрин, особено по време на големите християнски празници, остава единствената връзка с историческите им корени и израз на тяхната християнска вяра и родова памет. Ето защо ние, тракийци, дълбоко се възнуваме от възникналия

спомоществателството на нашия съюз. При осъществяването на тази инициатива от страна на предишното му ръководство очевидно са допуснати непреднамерени процедурни нарушения. Въпреки това ние вярваме, че решаването на възникналия проблем не бива да дава повод за нови недоразумения. Премахването или преместването на паметника от настоящото му местоположение би се изтъкувало от стотиците хиляди потомци на тракийски българи, които се включиха във всенародната акция за изграждането му с доброволни средства, като посегателство към тяхната история и памет и би породило нежелателни негативни чувства както у тях, така и сред широката българска общественост. А ние искрено държим на православното единство и разбирателство в духа на постигнатото през 1945 г. помирение между Българската църква и Вселенската патриаршия с акта на вдигането на схизмата между тях.

Ето защо вярваме, че мъдростта и далновидността, които винаги сте притежавали при приемането на важни решения, ще надделеят и ще се стигне до изход, приемлив и за двете страни“.

На 29 ноември 2015 г. тракийци от цялата страна се събират в двора на черквата „Св. св. Константин и Елена“ в Одрин, за да почетат 127 години от кончината на Антим I, оставил трайна диря в българската история като борец за независимост

на българската църква и като един от строителите на новата българска държава. Изказване прави председателя на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов, който след като подчертава големите заслуги на Екзарха към българското православие и към българската държава, изтъква, че тракийци няма да позволят да се посяга към паметника. В подкрепа на думите му внушителната група представители на тракийските организации от СТДБ развяват тракийски знамена пред паметника, полагат венци и цветя и заедно с другите гости изпълняват българския химн. Това е първото поклонение пред паметника на Екзарх Антим в Одрин, след като Светият синод на Българската православна църква по молба на Съюза на тракийските дружества в България отклонява, но на практика отхвърля искането на патриарх Вартоломей за премахване на паметника от двора на българската църква „Св. св. Константин и Елена“ в Одрин.

По същото това време в другата българска църква „Св. Георги“, се е разиграла недостойна сцена.

Гръцки свещеници и огромно множество гръцки богомолци нахълтват в храма, изтласкват отец Александър Чакарък и не му позволяват да отслужи Божествената Света Литургия на български език в българския храм. Скандалната ситуация не може да се реализира без знанието на Вартоломей, в чиито претенции за върховна власт не се вписват нито отговора на БПЦ, нито писмото на СТДБ. Като ответна мярка той заплашва и нееднократно забранява службите на български език в храмовете в Одрин и демонстративно не допуска български свещеници.

Така напр. на 5 април 2019 г. Вартоломей и Адрианополският митрополит Амфилохий, заедно с гръцки духовници проведоха служба на гръцки език в българската църква „Св. св. Константин и Елена“ в Одрин. На службата присъства, без да бъде допуснат да участва в нея НВП Старозагорският митрополит Киприан, представяващ Българската патриаршия. В църквата бяха настоятели от Фондацията на българските православни църкви, водени от председателя г-н Васил Лязе, представители на ръководството на СТДБ, стотици тракийци, представители на дипломатическите ни мисии в Одрин и Истанбул: В. Вълчев – генерален консул на Република България в Одрин, Радослава Кафеджийска – първи секретар в консулството в Одрин, Николай Димитров – първи секретар в Генерално консулство на Република България в Истанбул, гръцкият

консул Сотиря Теохариди, архонти на официите на Светата Христова Велика Църква, кметовете на община Димотика Параскевас Пацуридис и на община Неа Орестиада Василий Мавридис, председателят на младежката организация на „Нова демокрация“ и кандидат за евродепутат Константинос Дервос, ученици от гимназията на Имврос и техните преподаватели, богомолци от България и Гърция.

След службата Вартоломей произнесе слово на гръцки и турски език, което остана неразбираемо за българите и създаде конфузна ситуация. Последната беше спасена от дипломатичната намеса на българския генерален консул, който се включи като преводач и предаде синтезирано думите на патриарха. Службата и словото на Вартоломей, произнесени на езици, чужди за българите, предизвика разбираемо възмущение сред присъстващите българи в храма и възкресиха спомени от миналото.

Историческите факти, изнесени по-горе, съпоставени със службата на гръцки език, осъществена в българския храм „Св. св. Константин и Елена“, периодично отправяните заплахи за забрана на богослужението на български език в храмовете в Одрин и искането на Вартоломей за премахване на паметника на Антим I от двора на Одринския храм, изискват незабавната намеса на Българската православна църква. Тя трябва да реагира, за да защити патриаршеското си достойнство и чест, както и това на православните българи. Вартоломей за пореден път демонстрира „свръхпатриаршеска“ власт, въпреки че нито един от свещените канони на Православната църква не му предоставя право на изява на първенство по власт. Отсъствието на достойна реакция би означавало мълчаливо съгласие с неговите властови претенции.

Борбата на Вартоломей с паметника на екзарх Антим I е скандална точно толкова, колкото и забраните му за богослужение на български език, както и нескритите му амбиции да превземе българските храмове в Одрин. По турските закони те са собственост на фондацията на Българската църква в Истанбул. Църквите в Одрин са възстановени по инициатива и със съдействието на Съюза на тракийските дружества в България. За ремонтите им тракийци и българската държава са дала милиони евро, докато гръцки попове и Вартоломей започват да проявяват интерес към храмовете след поставянето на паметника на Екзарх Антим I. Повече от очевидно е, че Вартоломей още не е приел Българският Великден от 3 април 1860 г., нито Българската екзархия, нито факта, че БПЦ е автокефална и независима.

Продължава от 6-а стр.

ПАМЕТТА ГОВОРИ ЧРЕЗ СЪРЦЕТО

ИВАН Д. ХРИСТОВ

Големите писатели са като високите планински върхове, откъдето и да ги погледнеш те пленяват със свята възвишеност и величие. Така и Елена Хайтова в книгата си „Орли от пламък“, чието подзаглавие е „Книга за писателите Николай Хайтов и Никола Гигов“, вижда двамата изявени творци. Книгата е в две части – „Заветът на козия рог“, посветена на Хайтов, а втората част „Люлка от дедите“, на Гигов.

Авторката искрено споделя: „Ако има нещо, с което най-много да се гордея, и едновременно с това най-много да се притеснявам, то е, че растях и се оформих творчески между тези две имена – имената на баща ми и съпруга ми“.

Докосвайки се до техния духовен свят в своята мемоарна и художествена публицистика и есеистика – „Баща ми – най-дивият разказ“, „Гладиаторът Хайтов“, „Крилете на дивия лес“, както и двете книги за съпруга ѝ „Безумния Орфей“, тя остава на читателите ярко художествено свидетелство за техния живот и творчество.

Елена Хайтова пише в новата си книга „Орли от пламък“: „Николай Хайтов и Никола Гигов и двамата до болка влюбени в Родоп. Първият, защото беше роден в нея и пътят му бе хвърлен в гората, та горската професия му легна на сърцето за цял живот, а втория, бягайки от Западните покрайнини към България, намери своята втора майка след Руй планина – Родоп“.

Това е книга – изповед, написана с любов, пристрастие и уважение към двамата творци и техния литературен и духовен принос. Завладява ни житейската и литературна съдба на двамата писатели. Важен неин стил белег е стремежа на авторката към обективност, умението ѝ да анализира фактите и документите, да прибавя нови штрихи към характеристиките на двамата.

Публицистичната, есеистична и емоционално обогатена книга съдържа статии, спомени, отзиви, интервюта, полемики, художествени творби, писма, снимки и други. Богатият и разнообразен материал в нея, свидетелства за оригиналния авторски почерк и умението на Елена Хайтова да се справя с разнообразни жанрови форми, които да обедини в едно тематично и идейно цяло. Книгата разкрива неизвестни страници от живота на Хайтов и Гигов, докосвайки се до интересни преживявания и съкровени спомени от тяхното житейско и творческо ежедневие.

В първата част на книгата „Заветът на козия рог“, авторката ни представя черти от образа на големия писател – академик Николай Хайтов, оставил не само непреходни творби в нашата литература, но и примера на борец – родолюбец. За неговите осъществени и нереализирани планове, за заветите, които ни е оставил и неговата вяроност към словото и езика: „Писателят – според Хайтов – е един войвода без пишеви и без пушка, но неговото оръжие са идеите, за които воюва“. Хайтовото кредо е: „На мене в живота ми слади само онова, което съм извоювал с борба“.

Затова и Елена Хайтова съкровено споделя за своя баща: „Целият му живот е една своеобразна плетеница от битки, в които той влиза, излиза и отново пак влиза. Битката е неговата същност. Тя го държи на „хъс“, изгражда характера му – докато и в творчеството и в живота му се оформя един девиз: „Боря се, значи живея, значи съществувам“.

Авторката изтъква отзивчивостта на Хайтов към проблемите на неговите съселани и родопчани, привързаността му към родното село Яврово. Описва спомени, случки, навици и привички от ежедневието

на писателя. Неговите земляци го помнят като човек готов винаги да им помогне, ако не може с друго, поне със съвет. Разкрива здравата духовна връзка с най-добрия му приятел Петър Кирчев. Спира се на кореспонденцията му с него и със самата нея. Показва още една специфична и благородна черта на Хайтов – да откликва на всеки, който се е обърнал с писмо към него, въпреки огромните си ангажименти, той винаги намира време да му отговори с писмо.

Спира се на литературната и духовна връзка на Хайтов с Гигов – особено през десетилетието, когато Никола Гигов е кореспондент на Хайтовото списание „Родопи“ за Смоленски окръг.

Елена Хайтова искрено споделя: „Някои хора си мислят, че като си дъщеря на известен човек, винаги си му под крилото. Баща ми помагаше на абсолютно всички, най-много на обикновени хора. На децата си помагаше най-малко. Искаше и ние да растем като него, сами да си постигаме успехите“.

Авторката изтъква голямото

художествено майсторство на Хайтов, което се дължи на умението му и „да сблъска характеристиките, да хвърля героя си от едно състояние в друго, без да му оставя дъх, да използва своя жив, народен език“. На това според нея се дължи до известна степен голямата популярност на писателя сред народа с книгите си: „Диви разкази“, „Шумки от габър“ с филмите „Козият рог“, „Капитан Петко войвода“, пиесите му, книгите му за Левски, които имат изключително голям отклик сред многобройните читатели и зрители.

„Хайтов – споделя авторката – дори, когато е на върха на своята слава, заобиколен от многобройните си почитатели, се чувства горд, че е постигнал това, към което се е стремил, но никога възгордяващ се“. Споделяме високата литературна оценка на неговия събрат по перо Антон Дончев: „Николай Хайтов е брат на Кирил и Методий – продължава да бъде брат. Браздата го чака. Той винаги ще върви, ще оре, ще сее и ще жъне в тази бразда“.

В главата „Не стреляйте по мъртвия Хайтов“, Елена Хайтова с болка и обиди отговаря на завистниците и клеветниците на световно известния писател: „Каквито и писания да излизат във вестниците от недоброжелатели и търсещи евтини сензации, колкото и клеветници и завистници да пъплят и преиначават Хайтовото слово и идеи, ние ще намерим тази истина, ще воюваме за нея... Името и битките на нашия баща заслужават това“.

На края на първата част на книгата е прекрасното есе „Заветът на козия рог“, което сякаш ни потвърждава правотата на Хайтовите думи в едноименния разказ: „Много неправди, а една Мария – за това не се е оправил този свят“.

Елена Хайтова има завидна творческа съдба – да живее с двама големи творци, баща ѝ писателят – академик Николай Хайтов и съпругът ѝ орфеистът Никола Гигов.

Втората част на книгата „Люлка от дедите“ е посветена на Гигов – певецът на бежанците от Западните покрайнини и вдъхновен творец на Родоп планина. В своето огромно по обем творчество – поезия и проза, той не се раздвоява между Руй планина и Родоп, а описва със съпричастие героизма на безстрашните български чедо от двете планини.

„Никола Гигов избира темата на своя живот – голямата тема за Орфей, повече от половин век се занимаваше с нея, без нито ден да ѝ се насити. Тя прониква във всеки ред на неговата поезия, създава гръбнака на изящната му проза“ – пише Елена Хайтова.

Гигов споделя: „Орфей е моята съдба“. Както Хайтов посвети усилия и време за откриване гроба на Васил Левски, така и Гигов посвети живота си на древния певец Орфей. Във своето слово „Орфей – земна и космическа любов“, произнесено на световен конгрес в Москва, Никола Гигов разказва: „В издирването си открих 6 каменни плочи с древна писменост в Родопите, на която са изписани 5600 букви. Буквената писменост е родена от Орфей преди 33 века, а братята Кирил и Методий са приели това орфеево наследство и създали кирилицата и глаголицата, буквите на които пишем и днес“.

Гигов опровергава мнозина учени, че траките са безписмен и безкнижен народ. Това дава основание на д-р Никола Шишманов – родопчанин, живеещ в Швеция, по повод на книгата на Гигов „Орфей и азбуката“ да възкликне към автора: „Твоите книги за Орфей, трябва да вървят редом със Златното тракийско съкровище по целия свят“.

Това е и мемоарна книга за дългогодишното приятелство, което свързва баща ѝ Николай Хайтов и Никола Гигов. Силата на книгата е не само в есеистичните страници, в които виждаме Хайтов и Гигов през очите на Елена, но и в документалността и нейната обективност. Авторката представя нови штрихи към творческите портрети на двамата. Написаното е вълнуващо, искрено и правдиво, Елена Хайтова няма претенции, че е изчерпила цялата тема за двамата писатели.

Книгата е документално – художествено свидетелство и за времето, през което живеят и творят двамата писатели. Перото на авторката е темпераментно, аргументирано и убедително. Посланието, което тя отправя с новата си книга „Орли от пламък“ е: „Прекрасен е човекът, който непрекъснато твори и се бори, за да защити справедливи каузи. Той се превръща в орел „изгарящ“ в полета си, който възкръсва и нажежава цялата вселена“.

Мисля, че чрез търсенето на истините и мястото на двамата писатели Николай Хайтов и Никола Гигов в литературата, Елена Хайтова щастливо намира и себе си като писател и публицист, верен на житейската и художествена правда.

Елена Хайтова – „Орли от пламък“, Изд. „Зеа – Принт“, Смолян, 2019 г.

ВАРТОЛОМЕЙ СРЕЩУ...

Продължение от 5-а стр.

Ето защо е необходимо да се намери подходяща форма, характерна за църковно общуване, в която да се изрази несъгласие срещу опитите на патриарх Вартоломей да се представя за глава на православия, защото вместо да помирява, той създава конфликти. Трябва остро да се постави и въпроса за българските храмове, които съгласно законите на Република Турция, принадлежат на Екзархийската фондация и службите в тях трябва да се водят на български език или да се служи на два езика при съвместно богослужение, съгласувано между двете църкви. Необходимо е да се потърси по дипломатически път съдействието и на турската държава, под чиято юрисдикция функционират всички религии на нейна територия. Нека не забравяме, че историята за българските православни християни е изстрадана. Тя непрекъснато напомня своите послания, свързани с вековната борба за достойнство и самостоятелност, които трябва да се отстояват и днес.

Литература:

<http://www.romfea.gr>

Динев, П. Евтимий Търновски. София, БАН, 1963. Богданов, И. Патриарх Евтимий. Со-

фия, 1970.

Бурмов, Т. Българо-гръцката църковна разпра, София, 1902. Арнаудов, М. Иларион Макардополски и българският черковен въпрос. София, 1925. Ников, П. Възраждане на българския народ. Църковно-национални борби и постижения. София, 1929. Снегаров, Иван. Учредяване на Българската православна църква. В: Македонски преглед, кн. 1, С., 1932. Снегаров, Иван. Кратка история на съвременните православни църкви (Българска, Руска, Сръбска). Т. II. С. 1945. Снегаров, Иван. Първата Българска Патриаршия (919-1018). Произход, патриарси, седалища. Ч. 1-4. 2. – ГСУ, БФ, т. XXVI. С., НИ, 1949; т. I (XXVII). С., СИ, 1951. Маркова, Зина. Българското църковно-национално движение до Кримската война. София, 1976. Маркова, Зина. Българската екзархия 1870-1879. София, 1989. Генчев, Н. Българско Възраждане. София, 1988. Тодорова, Олга. Православната църква и българите XV-XVIII век. София, 1997.

Арнаудов, М. Към историята на българската схизма. В: Сборник в чест на Васил Н. Златарски, София, 1925.

www.pravoslavieto.com/life/bg_ierei/1816_ekzarh_Antim_I/index.htm

Стамболов, Ал. Отношенията между Българската църква и Вселенската патриаршия

(1945-1963)/ В: сп. Духовна култура, кн.5-12, 2006.

Томос. 22 февр. 1945 г. Достъпен онлайн: https://bg-patriarshia.bg/index.php?file=schism_1945.xml

https://bg-patriarshia.bg/m/index.php?file=schism_1945.xml

Омарчевски, Ал. Живот и дейност на Българския патриарх Кирил/Православна мисъл, 25 февр. 2011.

Иванджийски Кр. Вселенската патриаршия, масоните и Вартоломей. Достъпна онлайн: <https://strogosekretno.com>

Писмо от СДБ до Негово Светейшество Вартоломей I, Архиепископ на Константинопол – новия Рим и Вселенски патриарх. Архив на СДБ.

В. Тракия, бр. 23, 11 дек. 2015.

Дървева, В. Вартоломей Скандалозний. В: Дума, 3 дек. 2015.

Иванова, В. Ангелова. Богослужение на гръцки в български храм в Одрин. В: Тракия, бр.8, 26 апр. 2019 //В:Епицентър, бр. 15 апр. 2019. Достъпна онлайн: <http://epicenter.bg/article/Skandal--Bogosluzhenie-na-gartsi-v-balgarskata-tsarkva--Sv--Sv--Konstantin-i-Elena--v-Odrin-/180246/11/0> От същия автор. Едно църковно богослужение в контекста в контекста на българо-гръцките църковни отношения. В: ИТНИ, кн.17, 2019, с. 352-378.

Заглавието е на редакцията, а подзаглавието е темата на статията

ВИЛА „АРМИРА“ ЩЕ БЪДЕ ЗАТВОРЕНА ЗА ПОСЕТИТЕЛИ ДВЕ ГОДИНИ

Предстоят строително-монтажни дейности

За период от 24 месеца, вила „Армира“ преустановява посещенията на туристи. Причината са предстоящи

строително-монтажни дейности. Диана Овчарова, кмет на община Ивайловград, обяснява причините турис-

тическата перла на района да не посреща посетители: „Все още обектите, които са на закрито не са отворени, това

е едната причина. Втората е, че е спечелен проект на община Ивайловград за финансиране на вила „Армира“. За този проект сме информирали жителите на общината,

както и широката общественост. Проектът е финансиран от Оперативна програма „Регионално развитие“, със срок на изпълнение 24 месеца. На обекта предстоят строително-монтажни дейности. Когато има издадена заповед за разрешение на строителство се преустановява посещението на граждани и туристи. През тези 24-ри месеца вила „Армира“ ще бъде затворена за посетители“

■ На 24 май представители на Съюза на тракийските дружества в България и на Тракийския научен институт. Красимир Премянов – председател на СТДБ, Краснодар Беломорски – зам.председател на ЦР на Съюза и д-р Ваня Стоянова – научен секретар на Тракийския научен институт, поднесоха венци пред паметника на Светите братя пред Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в столицата.

ИЗДИГНАХА БЮСТ ПАМЕТНИК НА БОЖИДАР ДИМИТРОВ В СЕЛО ИСКРА

Инициативата е в знак на благодарност към историка, дарил частица от Светия кръст на местната църква.

На 24 май в карнобатското село Искра издигнаха и осветиха бюст паметник на големия български историк Божидар Димитров. Паметникът е изцяло финансиран от строителния предприемач Турхут Исмаил. Етническият турчин е дългогодишен приятел на Димитров и още приживе му обещава, че никога няма да забрави голямата помощ и богоугодно дело, което е направил за съхраняването на църквата в село Искра. Историята за нея се развива преди години когато Турхут решава да реставрира със

собствени средства църквата в родното му село. Храмът тогава е пред абсолютна разруха, което го провокира да го възстанови, за жителите и гостите на село Искра.

КИНА БЪГОВСКА НОМИНИРАНА ЗА НАГРАДАТА „НЕОФИТ РИЛСКИ“

Родената в Момчилград Кина Бъговска, живееща в Чикаго, е сред петимата номинирани за наградата „Неофит Рилски“ на Министерството на образованието и науката за тази година. Тя се връчва за принос в развитието на образователното дело зад граница. Кандидатите са издигнати от българските училища в чужбина, избрани след вътрешен вот. Родопчанката заминава за Съединените Щати през 1999 г. и оттогава не спира да твори и разпространява българското.

Нейната кандидатура е издигната като преподавателка по изобразително изкуство в Българско неделно училище „Джон Атанасов“ и БНУ „Нов Живот“ в Чикаго.

Освен учителка и художничка Кина Бъговска е директор и основател на Българо-американски център за културно наследство в Чикаго. Родът ѝ е от смолянското село Славеино. Това съобщи от Лондон Райна Райкова.

ЧЕСТИТ 24 МАЙ – ДЕН НА БЪЛГАРСКАТА ПРОСВЕТА И КУЛТУРА!

Скъпи тракийци,

Днес празнуваме 24 май – Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост. На този ден се прекланяме пред делото на нашите първоучители и книжовници – Светите братя Кирил и Методий, канонизирани от църквата за светци, а на 30-ти декември 1980 г., обявени от папа Йоан Павел II за покровители на Европа.

Преди 13 века славянските първоучители разбиват триезичната догма и защитават правото на всеки народ да се просвещава и да слуша християнска проповед на своя роден език. Със своето дело светите братя Кирил и Методий поставят основите на третата европейска цивилизация - тази на православното славянство.

В историята на всеки народ има събития, които определят неговото място в човешката цивилизация. За нас, като българи, това събитие е създадената от Климент Охридски кирилица, която тръгва от България, за да покори целия славянски свят.

За тракийци писмеността и словото винаги са били стожер и символ на българската им националната идентичност, с която се гордеят и ревностно пазят. Словото е най-мощното оръжие, което използват, за популяризиране на тракийското културно и историческо наследство, за защита на своите човешки и имуществени права, за защита на българщината.

24 май е денят, в който всеки от нас си спомня за своите учители и за възторжените слова на Стоян Михайловски: „Върви, народе възродени, към светла бъднина върви, с книжовността, таз сила нова, съдбините си ти поднови“.

24 май е повод да поднесем своята признателност и уважение към преподавателите и към дейците на културата с дълбок поклон пред благородството на техния труд!

Празничен ден е, но не съвсем, защото ще липсват песните на учители и ученици, няма да има колективно споделян празник.

В ден като днешния осъзнаваме, че празникът не е само спомен. Той, както и възпоменателните събития, са ритуали, в който участва общност, сплотена от общи цели, а ние тракийци, които през настоящата година сме лишени от възможността да реализираме пълноценно своите мероприятия, най-добре разбираме какво означава това!

Да си пожелаем повече от всякога да ценим и пазим българската общност и идентичност, да уважаваме българското слово и национална култура, да не стихват жаждата за знания, мъдрост и духовно възвисяване, защото няма нищо по-силно от знанието!

Честит празник!

Красимир Премянов,

ТРАКИЙЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, д-р Ваня ИВАНОВА, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА

СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSG

Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка ЯНЕВА (Сливен) – 0897601560; Анета ГЕОРГИЕВА (Хасково) - 0894 044 420; Веска ЛАМБОВА (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

300 КАМИЛИ СА ГЛЕДАЛИ ПРЕЗ XX ВЕК В ТОПОЛОВГРАД

За камиларите в Тополовградско през 20 век разказват в инициативата „Любопитно от областта“ от областната администрация – Хасково

След Ньойския договор от 29 ноември 1919 г. хиляди тракийски българи от селата около Дедеагач, Гюмюрджина и Малгара в продължение на няколко години напускали родните си места и се заселвали по източнородопски околии на България. Някои от бежанците успели да докарат по новите места и камилите, с които се препитавали. През 1924–1925 г. бежанците, населяващи територията на страната, се увеличили и паралелно с това камиларството постепенно се развивало.

Според историческите сведения и данни общият брой на камилите в Кавакли (Тополовград) е бил 300. Камиларите извършвали превоз на товари към трудно достъпните райони по цяла Югоизточна България. Камилите били използвани за превоз на всякакъв вид товари – дърва, въглища, пясък за строежите, товари за военни поделения и гранични застави и др. Камиларят Атанас Йорданов Атанасов разказвал следното: „Сега карахме руда в село Ятаджик (Маджарово) и хубава работа имаше за нас, защото където камилата минаваше, друг добитък не можеше да мине, ала ни изпъдиха горските, уж камилите увреждали гората“.

През следващите години камиларството загубило позициите си като основен източник за поминък, заменен от различни видове транспорт и от 1943 година единственото място в България, в което все още се отглеждали екзотичните животни, било Тополовград. Местните продължили да използват силата им за оране на нивите и градините. Някои камилари лятно време водили по една, две камили по крайморските курорти за атракция и снимки.

В камиларския бит най-тачени били Гергьовден и Димитровден. По Гергьовден стрижели камилите и ги приготвяли за кervанджийството през лятото и есента. От вълната правели одеяла, дрехи за обличане или са я продавали във вътрешността на страната. Кervанджийският сезон свършвал обикновено след Димитровден.

Софийската зоологическа градина закупила камили от тополовградския камилар Митрю Петков Лафчиев, родом от Еникьой, който имал 16 камили (осем били оставени в софийската зоологическа градина, а осем били продадени в Германия). През 50-те години зоологическата градина отново закупила камили от тополовградските камилари, за да ги заменя за други животни, от други зоологически градини в Европа. Камили от Тополовград също така са участвали в заснемането на филма „Хитър Петър“.

В началото на 70-те години за последно камили били използвани за пренасяне на руда от Маджарово към Кърджали.

